

ازدواج موفق در ایران: یک مطالعه مروری سیستماتیکفهیمه باهنر^{۱*}، حسین کشاورز افشار^۲، سیدمسعود محسن الحسینی^۳^۱ کارشناسی ارشد مشاوره خانواده، دانشگاه تهران، تهران، ایران^۲ گروه روانشناسی تربیتی و مشاوره، دانشگاه تهران، تهران، ایران^۳ دانشجوی کارشناسی ارشد مشاوره خانواده، دانشگاه تهران، تهران، ایران**چکیده**

از آنجایی که بررسی و شناخت ملاک‌های ازدواج موفق امکان تشکیل خانواده سالم را برای جوانان در آستانه ازدواج فراهم می‌سازد و همچنین بازمینی پژوهش‌ها در این حوزه عوامل مهم را برجسته می‌نماید، بنابراین این پژوهش باهدف انجام مرور سیستماتیک برای پرداختن به مهم‌ترین ملاک‌هایی که باعث تداوم ازدواج می‌شود انجام شد. مطالعه حاضر با استفاده از روش کیفی به صورت مرور سیستماتیک، بدون محدودیت زمانی اطلاعات موجود در پایگاه‌های اطلاعاتی داخلی در زمینه ازدواج موفق از جمله بانک منابع اطلاعاتی جهاد دانشگاهی و مرکز اسناد ایران، پایگاه مجلات تخصصی نور، پایگاه پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایران داک)، بانک مرکز دانش (سیویلیکا)، گوگل اسکولار و اسکپوس تا بهمن ۱۳۹۷ بررسی شدند. در این مطالعه مستندات شامل مقالات علمی پژوهشی و پایان‌نامه‌ها بودند که با استفاده از نمونه‌گیری هدفمند ملاکی انتخاب شدند و پس از مرور مقالات در پایگاه‌های اطلاعاتی، تعداد ۱۳ مقاله که معیار ورود را دارا بودند وارد مطالعه شدند. نتایج پژوهش‌ها حاکی از مؤثر بودن عوامل فردی، بین فردی، عوامل فرهنگی-اجتماعی و عوامل مذهبی و اخلاقی بود. ازدواج موفق پدیده‌ای چندبعدی بود است که با روش‌های کمی و کیفی گوناگون، مشاوران می‌توانند برای کمک به زوجین استفاده کنند.

کلیدواژه‌ها: عوامل ازدواج موفق؛ ازدواج پایدار؛ مرور سیستماتیک**مقدمه**

ازدواج و تشکیل خانواده به عنوان یکی از قدیمی‌ترین نهادهای زندگی بشر از دیرباز مورد توجه متفکرین علوم اجتماعی، علوم اخلاقی، علمای مذهبی و سایر دانشمندان بوده است و به‌عنوان یک واحد تولیدی دیده می‌شود (کودو، ۲۰۱۵). ازدواج الگوی اجتماعی پذیرفته‌شده‌ای است که در آن دو یا تعداد بیشتری از اشخاص، یک خانواده را پایه‌ریزی و ایجاد می‌کنند تا به حقیقت ازدواج، که رسیدن به آرامش و خوشبختی است، دست یابند (ایمان‌زاده و علیپور، ۱۳۹۵). بررسی نظریه‌های خانواده و ازدواج در ارتباط با سلامت و تداوم رابطه زناشویی نشان می‌دهد که بر اساس رویکرد تبادل اجتماعی، زن و شوهر در صورتی به یک رابطه ادامه می‌دهند که جاذبه‌های درونی آن قوی‌تر از جاذبه‌های بیرونی آن باشند (کار، ۲۰۰۶). براساس رویکرد رفتاری ادامه یا ختم یک رابطه به تبادلات خاص رابطه بستگی دارد؛ به گونه‌ای که، رفتارهای پاداش‌دهنده به تداوم و خرسندی رابطه منجر می‌شود و رفتارهای تنبیهی به ناخرسندی و ختم رابطه می‌انجامد (مارکمن، ۱۹۹۱).

بنابراین خشنودی، رضایت و خوشبختی در زندگی خودبه‌خود به وجود نمی‌آید و نیاز به تلاش زوجین دارد و در نتیجه، ازدواج‌ها می‌توانند به سمت موفقیت یا عدم موفقیت جهت یابند. در ازدواج‌های موفق، مجموعه‌ای از نیازهای روانی زوجین از قبیل عشق و علاقه، مصاحبت و همراهی و تأمین امنیت برآورده می‌شود. چنین ازدواج‌هایی با انگیزه سالم صورت می‌گیرند. وقتی ازدواج با انگیزه‌هایی همچون تکامل، حفظ عفت و پاکدامنی، تأمین سلامت و آرامش جسم و روان، توسعه روابط اجتماعی، تولید مثل و ارضاء سالم تمایلات صورت گیرد، زمینه موفقیت را فراهم می‌کند (اسماعیلی، ۱۳۷۴).

مطالعه الگار، کریج و تریس (۲۰۱۲) نشان داد که در ازدواج‌های موفق، زن و شوهر زمان بیشتری را با یکدیگر می‌گذرانند، رفتارهای مثبت و تشویقی بیشتری نشان می‌دهند، ابرازگری عاطفی و شناختی دارند، رابطه ولی - فرزندی کارآمدی را دارا هستند و در حوزه‌های اجتماعی از روابط گرمی با دیگران برخوردارند. دونگ و ژایو (۲۰۱۰) در پژوهش خود بر روی زوج‌های خوشبخت چینی دریافتند که در این

* پست الکترونیک نویسنده مسئول: Fahime74bahonar@gmail.com

زوج‌ها روابط نزدیک و صمیمانه، قدرت خانوادگی مشترک، سازگاری، رضایت جنسی، حمایت اجتماعی، درک متقابل و مستقل بودن از خانواده اصلی وجود دارد. نتایج پژوهش خدادادی سنگده، نظری و احمدی (۱۳۹۴) نشان داد در شکل‌گیری ازدواج موفق و سالم عوامل زناشویی مانند حمایت متقابل، صمیمیت، قدردانی، تعهد، تلاش برای خشنودی یکدیگر، رضایت جنسی و توافق زوج نقش دارند. همچنین شیردل و شجاعی باغینی (۱۳۹۵) دریافتند که اعتماد به یکدیگر، توافق بر سر مسائل اساسی زندگی از قبیل تصمیم‌گیری شغلی، بچه‌دار شدن، تحصیل، روابط جنسی، مسئولیت‌پذیری، تشابه آداب و رسوم فرهنگی، تفاهم در اعتقادات مذهبی و توجه به معیارهای معنوی و اخلاقی در هنگام ازدواج می‌تواند نقش زیادی در دستیابی به ازدواج موفق داشته باشند.

علاوه بر ملاک‌های انتخاب، عواملی وجود دارند که ازدواج را به سوی عدم موفقیت سوق می‌دهد. برخی مواقع همسران به درستی باهم جور نشده‌اند. مواقعی دیگر همسران سبک و شیوه رفتاری خود را تغییر می‌دهند یا بعضی مواقع یکی از زوجین دچار مشکلات روان‌شناختی می‌شود. وجود استرس‌های زناشویی، فقدان آگاهی برای بهبود روابط زناشویی، عدم وجود تعهد و اعتماد و مهارت حل مشکل، تأثیر فرهنگ غرب بر فروپاشی خانواده، گسترش روابط جنسی خارج از خانواده از جمله عواملی هستند که در عدم موفقیت ازدواج‌ها دخالت دارند (مارکمن، ۱۹۹۱).

مرور پیشینه پژوهش در خصوص ازدواج موفق نشان می‌دهد که در سه دهه گذشته پژوهش‌ها و مطالعات زیادی در این زمینه انجام شده است و هنوز هم در حال اجرا است. این پژوهش‌ها از سوی بسیاری از مراکز دانشگاهی و پژوهشکده‌ها انجام شده است. بنابراین جمع‌بندی پژوهش‌های انجام شده، تحلیل نتایج بدست آمده و ترسیم مسیر آینده ضرورتی است که تاکنون بررسی نشده است. با توجه به اهمیت روزافزون پدیده ازدواج و نقش آن در سلامت و پویایی نسل آینده و همچنین گستردگی و تنوع در معیارهای انتخاب همسر و از سوی دیگر موفقیت در ازدواج، که امری مهم است و عوامل اثرگذار بر ازدواج موفق و رضایت از آن، انجام مرور سیستماتیک بر روی شواهد موجود برای ارائه اطلاعات به‌عنوان پایه‌ای برای تصمیم‌گیری و پیش‌بینی ازدواج موفق ضروری به نظر می‌رسد. با توجه به نقش مهم و اساسی فرهنگ در فرایندهای ازدواج و تشکیل خانواده، در این پژوهش، این سوال مطرح بود که در مجموع ملاک‌ها و معیارهای لازم برای ازدواج موفق در ایران چه مواردی هستند؟ چراکه اغلب مطالعات انجام شده در این حوزه، عوامل مؤثر بر ازدواج موفق را به صورت جزئی بررسی کرده‌اند. از این‌رو، هدف پژوهش حاضر تعیین عوامل مؤثر بر ازدواج موفق به روش مرور سیستماتیک بود.

روش

شرکت‌کنندگان

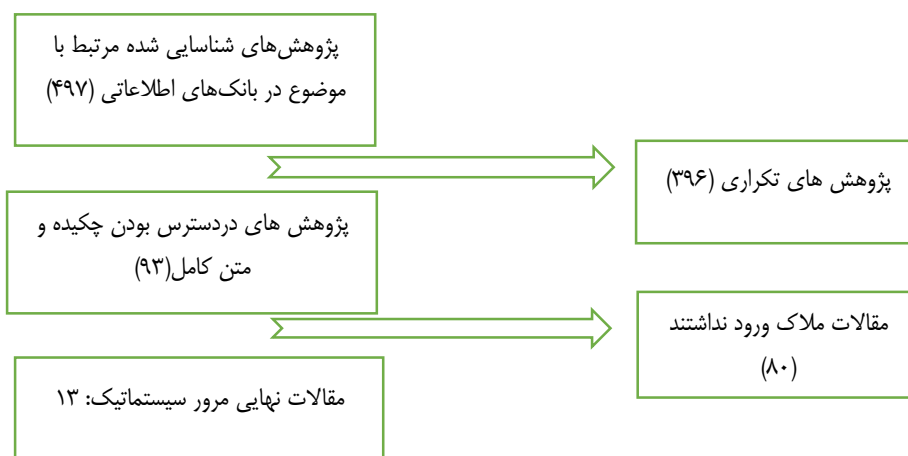
این پژوهش به روش مرور سیستماتیک مطالعات قبلی در زمینه ازدواج موفق اجرا شده است و به لحاظ هدف، توسعه‌ای و از نوع کیفی بود. به دلیل هدف کلی‌نگری، استقرایی و تفسیری مواد و مقوله‌های مکرر ارائه شده در تحقیقات قبلی و با توجه به ماهیت کیفی پژوهش حاضر، به جای جامعه آماری از منابع آرشیوی به جای واحدهای پژوهشی استفاده شده است. این مستندات شامل کلیه مقالات پژوهشی، پایان‌نامه‌های ایرانی بدون محدودیت زمانی با روش نمونه‌گیری هدفمند ملاکی بود. ملاک ورود به پژوهش عبارت بود از: پژوهش‌های اصیل، در ارتباط با ازدواج موفق و پایدار باشند، در نشریه‌های معتبر چاپ شده و یا به صورت پایان‌نامه مطرح شده باشند، دارای اطلاعات بر پایه توصیف مشخص باشند و شرایط لازم از نظر روش‌شناسی، فرضیه‌سازی منطقی، حجم نمونه کافی، نمونه‌گیری مناسب و روش تحلیل آماری مناسب رعایت شده باشد.

ابزار

از آنجا که هدف از پژوهش حاضر مرور سیستماتیک مطالعات انجام شده در زمینه ازدواج موفق بود، از بانک منابع اطلاعاتی جهاد دانشگاهی و مرکز اسناد ایران (SID)، پایگاه مجلات تخصصی نور، پایگاه پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایران‌داک)، بانک مرکز دانش (سیویلیکا)، Scopus, google scholar استفاده شد.

شیوه اجرا

در مرحله اول مستنداتی بررسی شدند که در سی سال گذشته تحت کلیدواژه‌های "ازدواج موفق و ازدواج پایدار" منتشر شده بودند. برای جمع‌آوری اطلاعات دقیق‌تر از پژوهش‌های منتشر شده، کیفیت مطالعات براساس چک لیست (CASP) به همراه دو نفر ارزیاب انجام شد. جستجوی پژوهش‌ها در پایگاه‌های "سیویلیکا، ایران‌داک، نورمگز، اس‌آی‌دی، مگ ایران، گوگل اسکولار، پاب‌مد" و پرتال جامع علوم انسانی با کلید واژه‌های ازدواج موفق و ازدواج پایدار صورت گرفت. شکل ۱ نحوه انتخاب مطالعات را نشان می‌دهد.

شکل ۱. نحوه ورود و خروج مطالعات اولیه به سنتز نهایی

یافته‌ها

اگرچه مطالعات زیادی در این حوزه منتشر شده بود، اما در این پژوهش ما برآن بودیم که مرتبط ترین مطالعات صورت گرفته در زمینه ازدواج موفق را شناسایی کنیم. پس از مطالعه کامل پژوهش‌ها تعداد ۱۳ پژوهش که معیارهای ورود را دارا بودند انتخاب و نتایج آن‌ها وارد مطالعه شد که در جدول ۱ خلاصه نتایج آن‌ها گزارش شده است. بر اساس نتایج جدول ۱، پژوهش‌های مورد واکاوی بین سال‌های ۱۳۸۳ تا ۱۳۹۵ صورت گرفته است. محل انجام پژوهش ۷ مطالعه در تهران و در سایر استان‌های تبریز، جیرفت، ملایر، کرمانشاه، اهواز، بیرجند هر کدام ۱ مطالعه انجام شده است. نمونه‌های مورد مطالعه در پژوهش‌ها ۱۵/۳۸ درصد دانشجویان، ۵۳ درصد زوجین، ۲۳/۰۷ درصد زنان و ۷/۶۹ هم مقالات منتشر شده بود. از لحاظ روش پژوهش، روش توصیفی-تحلیلی ۳ مورد، م صاحبه ۶ مورد، توصیفی هم‌ستگی ۴ مورد و مرور سیستماتیک ۱ مورد بود. در مجموع نتایج به دست آمده حاکی از این بود که عوامل بین فردی با ۳۳ درصد بیشترین عامل مهم تاثیرگذار بر ازدواج موفق است و بعد از آن عامل فردی با ۲۶ درصد، اجتماعی-فرهنگی با ۲۳ درصد و معنوی-اخلاقی با ۱۸ درصد در ازدواج موفق نقش دارند.

جدول ۱

خلاصه‌ای از یافته‌های مربوط به مرور سیستماتیک در پژوهش حاضر

نام پژوهشگر	عنوان	محل انجام	نمونه	روش	یافته‌ها
فتحی و همکاران (۱۳۸۳)	بررسی ازدواج‌های موفق و ناموفق در بین دانشجویان	تهران	۱۳۶ دانشجویان	توصیفی-تحلیلی	اعتماد به یکدیگر، روابط کلامی و غیرکلامی خوب و مبتنی بر مراودات سالم، توافق برسر مسائل اساسی زندگی از جمله شغل، تحصیل، شیوه برخورد با فرزند، روابط جنسی، فعالیت‌های ایام فراغت و بچه دار شدن
صیادپور (۱۳۸۳)	ازدواج موفق: بررسی رضایت از ازدواج دانشجویان	تهران	۳۰۰ دانشجویان زن و مرد	پرسشنامه	سال‌های زندگی مشترک، سن همسر و اختلاف سنی با همسر بر میزان موفقیت در ازدواج مؤثرند.
آسوده (۱۳۸۹)	عوامل مؤثر بر ازدواج موفق: از دیدگاه زوجین خوشبخت	تهران و بیرجند	۱۱ زوج	مصاحبه نیمه ساختاریافته	اعتماد و تعهد، مشورت، صمیمیت، حل مشکلات، تربیت فرزند با همدیگر همکاری می‌کنند، اعتقادات مشترک دارند، به یکدیگر ابراز محبت می‌کنند. صداقت، صبور بودن، اخلاق نیکو، پاک بودن، وفاداری، داشتن ایمان و توجه به اعتقادات، مسئولیت‌پذیری، توجه به ارزش‌ها، احترام گذاشتن و گذشت، تفاهم در مسئله پوشش، تشابه آداب و رسوم فرهنگی و مذهبی، و احترام به خانواده به خصوص پدر و مادر
کریمی ثانی و همکاران (۱۳۸۹)	تدوین محتوای مشاوره قبل از ازدواج بر مبنای شناسایی عوامل و مهارت‌های معنوی و اخلاقی پیش‌بینی‌کننده ازدواج موفق در بین زوج‌های تبریز	تهران و تبریز	۴۰ زوج	مصاحبه نیمه ساختاریافته	

ازدواج موفق در ایران: یک مطالعه مروری سیستماتیک

نام پژوهشگر	عنوان	محل انجام	نمونه	روش	یافته ها
خدادادی سنگده و همکاران (۱۳۹۳)	شناسایی شاخص‌های ازدواج موفق: مطالعه‌ای کیفی واکتشافی	تهران	۱۳زوج	مصاحبه عمیق اکتشافی	هماهنگی بسترهای فردی، زوجی، فرهنگی-اجتماعی و دینی
خدادادی سنگده و همکاران (۱۳۹۴)	پیش‌بینی ازدواج موفق: نقش عوامل زناشویی موثر مبتنی بر بافت فرهنگی - اجتماعی	تهران	۵۳زوج	توصیفی از نوع همبستگی	حمایت متقابل، صمیمیت، قدردانی، تعهد، تلاش برای خشنودی یکدیگر، رضایت جنسی و توافق زوج
صاحب‌دل و همکاران (۱۳۹۴)	شناسایی و اندازه‌گیری شاخص‌های ازدواج موفق	تهران	۱۲زوج	پرسشنامه و مصاحبه عمیق نیمه-ساختاریافته	شاخص‌های فردی، تعاملی، مربوط به خانواده اصلی و فرهنگی
شیردل و همکاران (۱۳۹۵)	ازدواج و بررسی عوامل موثر بر موفقیت و عدم موفقیت آن	جیرفت	مروری	تحلیلی و نظریه‌ای	اعتماد به یکدیگر، توافق بر سر مسائل اساسی زندگی، مسئولیت‌پذیری، تشابه آداب و رسوم فرهنگی، تفاهم در اعتقادات مذهبی و توجه به معیارهای معنوی و اخلاقی
فلاحی و همکاران (۱۳۹۵)	بررسی عوامل موثر بر ازدواج موفق در شهرستان ملایر	ملایر	۱۹۰زوج	پیمایشی با استفاده از پرسشنامه	سن ازدواج، میزان تحصیلات زوجین، یکسان بودن قومیت زوجین، همسانی سطح اقتصادی والدین، همسانی مذهب، میزان آشنایی با خانواده همسر، مدت نامزدی، درآمد ماهیانه و نسبت فامیلی داشتن زوجین با ازدواج موفق رابطه معنادار وجود دارد.
احمدی و همکاران (۱۳۹۵)	بررسی عوامل موثر بر ازدواج موفق (مطالعه‌ی موردی زنان متأهل شاغل شهر کرمانشاه)	کرمانشاه	۱۰۰ نفر زن متأهل	توصیفی-تحلیلی	متغیرهایی چون نازایی یکی از زوجین، میزان اعتقادات و پایبندی دینی همسر و پاسخگویی او، وضعیت ظاهری همسر، وضعیت روحی همسر وضعیت جسمی همسر ارتباط مستقیم و معناداری با موفقیت در ازدواج دارند.
کرایبی و همکاران (۱۳۹۵)	شناسایی عوامل موثر در ازدواج‌های پایدار رضایتمند در زنان	اهواز	۳۹۹زن متاهل	مصاحبه نیمه ساختاریافته و پرسشنامه	شیوه ارتباط و حل تعارض مناسب؛ حمایت، توجه، احترام و قدردانی به یکدیگر؛ ویژگی‌های شخصیتی و مسئولیت‌پذیری؛ صمیمیت و کیفیت رابطه جنسی؛ کیفیت زندگی مشترک و گذراندن وقت و تفریحات؛ همخوانی زوجین و انعطاف‌پذیر بودن؛ تعهد و وفاداری؛ داشتن ارزش‌ها، فرهنگ و تجارب معنوی مشترک و مسائل مالی و شغلی در ازدواج‌های پایدار رضایتمند زنان موثر بوده‌اند.
حاتمی ورزنده و همکاران (۱۳۹۵)	ارائه الگوی ازدواج پایدار رضایتمند: یک پژوهش گراندتوری	تهران	۱۰زوج	مصاحبه نیمه ساختاریافته	آمادگی پیش از ازدواج، ناوابستگی از پیش ازدواج، داشتن کشش و علاقه نخستین و آشنایی پیش ازدواج. عوامل درون شخصی (نگرش‌های کارآمد ویژگی‌های شخصیتی پسندیده) و میان فردی (منظومه زناشویی پدرومادری و چند نسلی کارآمد) و فرا فردی (مالی و کاری)
توکل و همکاران (۱۳۹۵)	ازدواج رضایتمند در زنان ایرانی: یک مطالعه کیفی	تهران	زنان	مصاحبه نیمه ساختار یافته	بلوغ شخصیت، شکوفایی احساسات، حمایت متقابل، حس آرامش

بحث

هدف از پژوهش حاضر که به روش مرور سیستماتیک انجام شد، مشخص ساختن عوامل مرتبط با ازدواج موفق بود. ازدواج موفق بیانگر وضعیتی است که زوج احساسات ناشی از خوشبختی و راضی بودن با یکدیگر را تجربه می‌کنند. در این مطالعه نیز، ۱۳ پژوهش در زمینه ازدواج موفق و پایدار مورد بررسی قرار گرفت. نتایج حاصل از این مرور سیستماتیک نشان داد در مجموع عوامل شخصی، بین فردی، اجتماعی- فرهنگی، معنوی و اخلاقی که هر کدام دارای زیرمجموعه‌های بسیار زیادی هستند بر ازدواج موفق تاثیر گذارند. در مطالعات بررسی شده ناهمگونی چندانی در نتایج عوامل ازدواج موفق مشاهده نشد. بدین ترتیب در بخش عوامل فردی مواردی چون مسئولیت‌پذیری، اعتماد به نفس، تفکر سالم، انعطاف‌پذیری، خوش‌بینی، پختگی هیجانی، دلبستگی ایمن، گذشت، صبر داشتن، توکل بر خدا، قناعت، پختگی عقلی و رفتاری، صداقت، اخلاق نیکو، درست صحبت کردن، وضعیت ظاهری و جسمی و روحی مناسب داشتن، درک طرف مقابل و خودشناسی مورد تأکید پژوهش‌ها بود.

در بخش عوامل زوجی و بین فردی تأکید بر قدردانی، تعهد متقابل، احترام، صمیمیت، تلاش برای خشنودی یکدیگر، رضایت جنسی، توافق بر سر مسائل اساسی زندگی همچون (تصمیم‌های شغلی، هدف‌ها و ایده‌های مهم، ادامه تحصیل، فعالیت‌ها و علایق در ایام فراغت، بچه‌دار شدن، شیوه برخورد با فرزند، رعایت آداب زندگی، میزان ارتباط با اقوام، نحوه برخورد با والدین یکدیگر، نوع پوشش، محل سکونت) حمایت متقابل، مدیریت مالی، مشارکت و همکاری، سلامت ازدواج، میزان اختلاف سنی، سال‌های زندگی مشترک، تسویه رفتارهای سالم، مدیریت تعارضات، مهارت‌های ارتباطی و حفظ استقلال خانواده بود. در بررسی عوامل اجتماعی- فرهنگی پایبندی به هنجارها، ارتباط با اقوام و آشنایان، عدم مدگرایی، مقبولیت اجتماعی، اشتغال، همسانی فرهنگی، تشابه در آداب و رسوم فرهنگی و اقتصادی، یکسان بودن قومیت زوجین، میزان آشنایی با خانواده همسر، مدت نامزدی، نسبت فامیلی داشتن زوجین، همچنین در عوامل معنوی و اخلاقی جهان بینی توحیدی، همسانی باورهای دینی، تقیدات دینی، اخلاق نیکو، پاک بودن، توجه به میزان ایمان، اعتقادات و ارزش‌های مشترک، می‌توانند ازدواج موفق را به ارمغان آورند.

نتایج این پژوهش با پژوهش‌های حسینی، محمدی، یغمایی و علوی (۱۳۸۴) در مورد معیارهای انتخاب همسر زنان در شرف ازدواج مراجعه کننده به مراکز بهداشتی درمانی شهری تابعه دانشگاه‌های علوم پزشکی شهر تهران همسو است که نشان داد اکثریت زنان در حیطه وضعیت ظاهری به «نقص عضو ظاهری» با ۵۵/۶ درصد، در حیطه وضعیت روانی به «صداقت» با ۹۵/۶ درصد، در حیطه وضعیت اقتصادی- اجتماعی به «معاشرتی بودن همسر» با ۶۷/۹ درصد، در حیطه وضعیت فرهنگی- مذهبی به «اعتقاد به برابری زن و مرد» بیشترین و به وضعیت اقتصادی- اجتماعی و فرهنگی مذهبی کمترین اهمیت را می‌دهند. فنل (۲۰۰۷) در یک مطالعه طولی به بررسی مؤلفه‌های رضایت زناشویی در ازدواج‌های موفق و طولانی به مدت ۱۰ سال پرداخته است. وی در نتایج پژوهش خود به ۱۰ مؤلفه تاثیرگذار اشاره می‌کند که عبارتند از: تعهد به روابط زناشویی در طول زندگی، وفادار ماندن به همسر، ارزش‌های اخلاقی محکم، احترام به همسر، وفاداری جنسی، والد خوب بودن، داشتن ارزش‌های مذهبی، حمایت و لذت دو طرفه، هماهنگی و همدمی با همسر، توانایی عفو و بخشش و مورد بخشش واقع شدند.

منابع

- احمدی، سعید؛ حامدی، اعظم و محمدی، فرحناز (۱۳۹۴). بررسی عوامل مؤثر بر ازدواج موفق (مطالعه‌ی موردی زنانی متأهل شاغل شهر کرمانشاه). دومین همایش علمی پژوهشی علوم تربیتی و روانشناسی آسیب‌های اجتماعی و فرهنگی ایران. قم: مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی سروش حکمت مرتضوی.
- اسماعیلی، بهمن (۱۳۷۴). بررسی میزان سازگاری زناشویی و علل آن در بین دانشجویان دانشگاه شهرکرد، پایان نامه کارشناسی ارشد منتشر نشده. دانشگاه تربیت معلم تهران.
- آسوده، محمدحسین (۱۳۸۹). عوامل مؤثر بر ازدواج موفق: از دیدگاه زوجین خوشبخت. پایان نامه کارشناسی ارشد منتشر نشده. دانشگاه تهران
- ایمان زاده، علی؛ علیپور، سربیه (۱۳۹۵). تجربه زیسته زنان مرتد از مشکلات ازدواج زود هنگام. فصلنامه علمی- پژوهشی زن و فرهنگ، ۸، ۳۱-۴۶.
- حاتمی ورزنده، ابوالفضل؛ اسمعیلی، معصومه؛ فرح بخش، کیومرث و برجعی، احمد (۱۳۹۵). ارائه الگوی ازدواج پایدار رضایتمند: یک پژوهش گراندتئوری. مجله مشاوره و روان درمانی خانواده، ۶، ۱۴۹-۱۲۰.
- حسینی، میمنت؛ محمدی، مریم؛ یغمایی، فریده و علوی، حمید (۱۳۸۴). بررسی معیارهای انتخاب همسر زنان در شرف ازدواج مراجعه کننده به مراکز بهداشتی درمانی شهری تابعه دانشگاه‌های علوم پزشکی شهر تهران. مجله علمی دانشکده‌ی پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی تهران، ۱۶، ۱۹-۲۸.
- خدادادی سنگده، جواد؛ نظری، علی محمد؛ احمدی، خدابخش؛ حسینی، جعفر (۱۳۹۳). شناسایی شاخص‌های ازدواج موفق: مطالعه‌ی کیفی و اکتشافی. مجله راهبردی ورزش و جوانان، ۲۵، ۲۴-۹.

ازدواج موفق در ایران: یک مطالعه مروری سیستماتیک

- خدادادی سنگده، جواد؛ نظری، علی محمد و احمدی، خدابخش (۱۳۹۴). پیش بینی ازدواج موفق: نقش عوامل زناشویی موثر مبتنی بر بافت فرهنگی_اجتماعی. *فصلنامه مطالعات راهبردی ورزش و جوانان*، ۲۹، ۹۷-۱۰۶.
- شیردل، سیما و شجاعی باغینی، فاطمه (۱۳۹۵). *ازدواج و بررسی عوامل موثر بر موفقیت و عدم موفقیت آن*. نهمین کنگره پیشگامان پیشرفت، تهران، مرکز الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت. تهران: مرکز الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت.
- صاحبدل، حسین؛ زهراکار، کیانوش و دلاور، علی (۱۳۹۴). شناسایی شاخص های ازدواج موفق (یک مطالعه کیفی). *فصلنامه پژوهش های روان شناسی بالینی و مشاوره*، ۵، ۳۲-۴۶.
- صیادپور، زهره (۱۳۸۳). ازدواج موفق: بررسی رضایت از ازدواج در دانشجویان. *مجله روانشناسی تحولی*، ۲، ۱۵۷-۱۴۵.
- فتحی آشیانی، علی و احمدی، خدابخش (۱۳۸۳). بررسی ازدواج های موفق و ناموفق در بین دانشجویان، *دانشور رفتار*، ۱۱، ۱۶-۹.
- فلاحی، علی؛ روستایی، سعید (۱۳۹۵). *بررسی عوامل موثر بر ازدواج موفق در شهرستان ملایر*. کنفرانس ملی دانش و فناوری روانشناسی، علوم تربیتی و جامع روانشناسی ایران، تهران: موسسه برگزار کننده همایش های توسعه محور دانش و فناوری سام ایرانیان.
- کرایبی، امین؛ خجسته مهر، رضا؛ سودانی، منصور؛ اصلانی، خالد (۱۳۹۵). شناسایی عوامل موثر در ازدواج های پایدار رضایتمند در زنان، *مجله مشاوره و روان درمانی خانواده*، ۳۳، ۱۶۴-۱۲۹.
- کریمی ثانی پرویز؛ اسمعیلی معصومه؛ فلسفی نژاد محمدرضا؛ شفیق آبادی عبدالله، فرح بخش کیومرث و احمایی کبری (۱۳۸۹). تدوین محتوای مشاوره قبل از ازدواج بر مبنای شناسایی عوامل و مهارت های معنوی و اخلاقی پیش بینی کننده ازدواج موفق در بین زوج های تبریز، *نشریه زن و مطالعات خانواده*، ۲، ۱۳۲-۱۲۱.
- Carr, A. (2006). *Family therapy: concept, process and practice*. London: Wiley
- Dong, Z. Y., & Xiao, C. D. (2010). Impact factors of Chinese middle-aged group's marital satisfaction: An analysis based on economic model. *Techno economics & Management Research*, 1, 97-101.
- Elgar, F. J., Craig, W., & Trites, S. (2012) Family Dinners, Communication, and Mental Health in Canadian Adolescents. *Journal of Adolescent Health*, 4, 1-6.
- Fennel, D. L. (2007). Characteristics of long – term first marriage. *Journal of mental health counseling*, 15, 445-460.
- Kudo, Y. (2015). Female Migration for Marriage: Implications from the Land Reform in Rural Tanzania. *World Development*, 65, 41-61.
- Markman, H. J. (1991). Constructive marital conflict is NOT an oxymoron. *Behavioral Assessment*, 13, 83-96.
- Tavakol, Z., Moghadam, Z., Nasrabadi, A. N., Iesazadeh, N., Esmaeili, M. (2016). Marital satisfaction through the lens of Iranian women: a qualitative study. *The pan African medical Journal*, 25, 208.